

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

КОНТЕКСТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВОЛОДИМИРА БОНДАРЯ. АДАПТИВНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

**Матеріали I Всеукраїнських педагогічних читань
пам'яті Володимира Бондаря**

3 жовтня 2024 року

**З нагоди відзначення 190 річниці Українського
державного університету імені Михайла Драгоманова**

Київ - 2024

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
ПЕДАГОГІВ І ПСИХОЛОГІВ ПОЧАТКОВОЇ, ДОШКІЛЬНОЇ І
ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

***КОНТЕКСТИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ВОЛОДИМИРА БОНДАРЯ.
АДАПТИВНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ***

**матеріали І Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті
Володимира Бондаря**

3 жовтня 2024 року

Київ – 2024

УДК 37(477)(092)Бондар В.: [378.02-044.347:355.01(477)]

К64

Друкується за рішенням Вченої ради Педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Протокол №3 від 25 вересня 2024 року).

Голова редакційної колегії: *В.П.Андрущенко*, дійсний член НАПН України, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Відповідальний редактор: *Т.О. Олефіренко*, кандидат педагогічних наук, професор, декан Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова

К64 Контексти наукових досліджень Володимира Бондаря. Адаптивне навчання студентів в умовах воєнного стану та відновлення України : матеріали I Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті Володимира Бондаря (3 жовтня 2024 року): збірник тез / ред.кол: В.П. Андрущенко (голова) [та ін.]. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. 2024. 230 с.

До збірника увійшли матеріали I Всеукраїнських педагогічних читань пам'яті Володимира Бондаря (3 жовтня 2024 року).

Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, викладачів, студентів.

© В.П. Андрущенко, Т.О. Олефіренко, автори статей, 2024.

ISBN 978-966-931-313-3

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024.

Яценко Тамара Семенівна,

*академікня НАПН України, докторка психологічних наук,
професорка УДУ імені Михайла Драгоманова*

НАУКОВА ПОСТАТЬ ВОЛОДИМИРА БОНДАРЯ І ЙОГО ВНЕСОК В РОЗВИТОК ПСИХОДИНАМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В УКРАЇНІ

Наша багаторічна співпраця із академіком НАПН України Володимиром Бондарем дала відчутний поштовх для розвитку психодинамічної парадигми, яка ґрунтується на розумінні психіки в її цілісності («свідоме / несвідоме»). Найістотнішим результатом вказаної співпраці була спільна підготовка та публікація монографії «Самодепривація психіки та дезадаптація суб'єкта», як і навчального посібника «Релігійна віра в світлі глибинної психокорекції» [2; 3]. Вказана практика потребувала узагальнення її результатів, спрямованих на оптимізацію процесу підготовки майбутніх практичних психологів та педагогів. П'ятирічна співпраця із В. Бондарем каталізувала підготовку вищевказаних науково-практичних праць. Наші теоретичні та практичні успіхи посприяли відкриттю «Учбово-наукової лабораторії глибинної психокорекції» при Інституті педагогіки і психології в НПУ імені Михайла Драгоманова (рішенням Вченої ради від 26.12.2011 року). Функціонуванню Лабораторії сприяла науково-консультативна підтримка ректора у НПУ імені Михайла Драгоманова академіка НАПН України В. Андрущенка, який віддавав належну увагу розвитку глибинної психології в Україні, про що свідчать його публікації в ті роки, що мають значущість до сьогодні [4; 5]. В. Бондарю належить провідна роль у підготовці монографії, котра засвідчує розуміння ним психіки, із врахуванням причин деструкцій, що зумовило пошук шляхів її оптимізації. Вказане доводить факт необхідності врахування того, що крім **об'єктивного (твердого) світу є індивідуалізовано-суб'єктивний світ**, який важливо враховувати у процесі особистісної психокорекції (за методом АСПП).

Результати проведених у той час досліджень вказали на неповторність індивідуалізації психіки у кожної людини як і збереженість її універсальності. Дослідження вищевказаних проблем спиралось на впровадження методу «Активного соціально-психологічного пізнання» (скорочено АСПП) у вузівську систему підготовки майбутніх фахівців. Багаторічна практика методу АСПП на факультеті дала змогу встановити той факт, що дослідження психіки не може обмежуватись увагою лише до онтогенетичних процесів. Відкриття нами впливу на психіку філогенетичних чинників архаїчного спадку людства, пояснило нашу увагу до малюнково-тематичних форм об'єктивування психіки. Вищевказані спільні праці з В. Бондарем відображують окреслені вище науково-практичні здобутки. Психодинамічна теорія відзначалась центрованістю на провідній проблемі –пізнання психіки в її цілісності «свідоме

/ несвідоме». Останнє є значущим внеском у розвиток практичної психології в Україні, основи якої розкрито у спільних науково-практичних працях [2; 3].

Зміст монографії «Самодепривація психіки та дезадаптація суб'єкта» об'єктивує відмінності предметного та «іншого» світу, заданого несвідомою сферою. «Інший світ» є результатом психічного відображення особою власного самовідчуття, прояви якого є індивідуалізованими для кожної людини, а значить, не менш емотивно дієвими, аніж чинники об'єктивного, «твердого світу». Мова йде про чинники психіки, котрі каталізують латентну активність некеровану людиною. Психічна реальність є динамічною та рухливою, в якій задіяні архетипні чинники. Монографічна форма презентації теоретичних ідей як і підкріплення емпіричним матеріалом відзначались адекватністю постановки проблем дослідження феноменів психічного, котрим характерна самоплинна природньо сформована сутність.

Глибинний формат розуміння психічного залишається найменш вивченим у психології. Тому ми зосередили увагу на розумінні глибинних першооснов психології як науки про душу, котра в академічному форматі розуміння «психічного» виявилась «загубленою». Поняття «душі» з часом було замінено на поняття «психіка» в пізнанні якого виявилась його форматизованість академізмом його розуміння, що зумовило дискретність сутності психічних процесів. Ігнорування цілісності психічного у його функціональній подвійності виявів (свідоме / несвідоме) засвідчувалось академічною психологією. *Щоправда з'явилась у ті часи погоня за об'єктивністю психічного, у спосіб уподібнення його до природничих наук.* Останнє, на жаль, зумовило ситуацію, в академічній психології, коли з поля зору поступово втрачалась людина, як носій цілісної психіки: «свідоме / несвідоме», в їхній функціональній нероздільності.

Книги, підготовлені спільно із В. Бондарем торкались розкриття категорії **«особистісна проблема особи»**, в її зумовленості процесом стабілізації внутрішньої суперечливості психіки, котра об'єктивує наслідки особистісно-індивідуалізованих проблем суб'єкта. Останні виявляються у поведінці через стабілізацію внутрішньої (невидимої особі) суперечливості психіки, що об'єктивується у найбільш виражених формах: мазохізм та самодепривація [3]. Розкриття сутності вищевказаних проблем знаходилось в параметрах уваги Володимира Івановича, який стверджував, що це і є різновиди форм порушення «психологічної захищеності людини». Спільно виявлені нами проблеми, у В. Бондаря породжували ініціативу розуміння їх глибинних витоків, як і сутності, з метою пошуків способів їх нівелювання майбутніми фахівцями-психологами. Такими були першопочатково мотиви створення дослідно-

навчальної платформи для впровадження методу АСПП в практику підготовки практичних психологів.

Підводячи підсумки, відмітимо той факт, що фахівець по «критичному мисленню» В. Бондар, у свій час, зміг, як декан факультету і справжній патріот України, оптимізувати підготовку практичних психологів за рахунок проходження ними груп АСПП. Заняття в групах АСПП керувалися певними прогуманістичними принципами, що об'єднувало провідні лінії педагогіки і психології як науки. Завдяки цьому на очолюваному ним факультеті створювалась специфічна атмосфера гуманізму у взаєминах, що сприяло оптимізації взаємин викладачів зі студентами. Підтвердженням практичної доцільності занять, в групах АСПП, слугувала прогуманістичність взаємин у системі «викладач / студент», а саме: нейтралізація оцінних суджень, забезпечення оптимальності взаємин, як і перспектив фахового самостановлення майбутніх фахівців.

Особисто виражаю безмежну вдячність Володимиру Бондарю за приємність спілкування та результативну наукову співпрацю, яка дала поштовх розвитку глибинної психології як і психокорекційної практики в Україні.

Хто був поряд із Володею Бондарем, впевнена, пам'ятають його неординарну Людянність, як і Мудрість Українця з Великої Літери.

Як жаль, що є Вічна Пам'ять, а не має Вічного Життя!

Використані джерела:

1. Бондар В. І. Критичне мислення в психології та педагогіці: сутність, розвиток, формування: Посібник / В. І. Бондар: Мін-во освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2015. – 107 с.
2. Бондар В. І., Яценко Т. С., Педченко О. В. Релігійна віра в світлі глибинної психокорекції / В. І. Бондар, Т. С. Яценко, О. В. Педченко ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 305 с.
3. Яценко Т. С., Бондар В. І., Євтушенко І. В., Кононова М. М., Максименко О. Г. Самодепривація психіки та дезадаптація суб'єкта : монографія / Т. С. Яценко, В. І. Бондар, І. В. Євтушенко, М. М. Кононова, О. Г. Максименко. К.: Вид-во НПУ імені М. Драгоманова, 2015. – 280 с.
4. Яценко Т., Андрущенко В. Філософсько-психологічні проблеми методології пізнання психіки / Т. С. Яценко, В. П. Андрущенко // *Психологія і суспільство*. – 2012. – N 3 (49). – С. 63-77. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/28453>
5. Yatsenko Tamara, Andruschenko Viktor. A philosophical view on the psychodynamic cognition of the subject's psyche. *Technologies of intellect development* Vol 7, No 1(33) (2023). URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/615/187